

Fattig på verdens beste fiskeplass

av Geir Liland

31.01.13

*Tillegg.
Monopoler og forbud
i Mehamn på 1960-tallet.
S.E. Lillerik.*

- Finnmark har i fortid hatt to lange perioder som varte hver i ca. 100 år, med stor velstand og fremgang i folketall.
- Den første varte fra slutten av 1400-tallet til år 1572, den andre varte fra 1815 til 1914.
- Vi har også hatt to lange perioder med stagnasjon og avfolkning i til sammen 300 år.

”Det er alltid vanskelig å forstå sin egen tid. Det er ikke bare det at den er komplisert. Men den er heller ikke åpen. Det er mye i den som gjør motstand mot å bli åpnet. Det er en ytterside vi ser, og som det er meningen at vi skal se, –og det er en innerside vi ikke ser, uten vi selv lager en nøkkel til å låse opp med.....Vi vet ikke hva som kommer, men vi kan skjønne noe av det som er gått, og det kan gi oss hjelp til å forstå det som er.»

(Professor Jens Arup Seip. 1963.)

Mot slutten av 1400 – tallet begynte kjøpmenn fra Bergen å dra til Finnmark for å kjøpe opp fisk. Dette for bokstavelig talt å komme Hanseatene i forkjøpet. Fram til da hadde nordfarene fraktet sin fisk til Bergen med jekter. Hanseatene hadde vært etablert der i over 200 år, og klarte å få tak i mesteparten av fisken, fordi de kunne betale bedre enn bergenserne. De kontrollerte kornhandelen fra Østersjøen og kunne gi mer mel i bytte for tørrfisk enn Bergenserne, som måtte kjøpe dyrere korn fra Vest-Europa. Men Hanseatene hadde ikke lov til å seile nord for Bergen.

Disse «utliggerne» som av og til overvintret i Nordnorge, begynte å slå seg ned i Finnmark for å drive handel med tørrfisk og tran. Også utlendinger, hollendere, skotter og tyskere slo seg ned her og ble finnmarkinger og fisket og drev handel. Etter hvert ble det minst 50 handelshus i Finnmark som var regnet som «formuende». Vardø alene hadde 11 handelsborgere i 1530.

I 1539 ble det gitt innberetning til kongen i København om: « De som til sjøs bor i Finnmark og rike og formuende ere.» Alt tyder på at det var mange av dem. Flere velstående kjøpmenn seilte utenlands med fisk og tran, særlig til Holland. På hjemveien var de ofte innom Danmark og kjøpte inn korn og mel. Også bønder i Finnmark var blitt så velstående at de hadde egne jekter som de seilte til Bergen med. Stedet Makkaur hadde 3 storjekter.

Hollendere, tyskere og franskmenn seilte på Finnmark og Troms og handlet med befolkningen som fikk god pris for tørrfisk og tran. På det beste fikk man i Senja 1 tønne mel for 1 våg prima rotskjær. En tønne mel var 5 våger. Man regnet 4 tønner mel som minimum årsforbruk for en familie. En våg var på den tiden vel 18 kg.

Petter Dass skriver i « Nordlands Trompet» :

Malanger henhører til Tromsøes Læhn
 Did seiled i fordum Hollenderne hen
 Adskillige Vahrer tilbragte
 De fremmede det en Fortieneste gav
 Innbyggerne fant sig og Nytte deraf
 Enhver sin Gevinst lod opakte.

Det ble en hel folkevandring nordover. I 1760, da landet for lengst var lagt øde igjen, skrev amtmann Hammer om denne tiden: «Finnmarkens øer og sjøstrande vrimlede af mennesker.» Steder hvor det nå bare går sagn om at de har vært bebodd, var som små byer: Makkaur, Stappen, Ingøy, Opnan, Omgang med flere.

Et sikkert bevis for folketall og velstand er at i denne tiden bygget finnmarkingene 16 kirker av egen pung, og de lønnet 12 prester. I Kirkens reformsats datert 1589 står det om Finnmark: «Derudi er 17 kirker og korshuse som betjenes af 12 præster.» Vardø kirke var bygget allerede i 1307. Reisende var imponert over det rike utstyret i kirkene som var innkjøpt fra utlandet.

Av 267 skattytere som nevnes i 1520, var bare 18 betegnet som «fattige». Samtidig betalte Finnmark i tiendepenningskatt til erkebiskopen 240 ½ mark og 420 lodd sølv, foruten 1483 våger rotskjær.

Senere nevnes 600 «skattemenn» som hver betalte dobbelt så mye skatt som bøndene i Trøndelag. Embetsmenn og kjøpmenn var ikke medregnet. Skattemenn var familiefedre, hel- og halvlotts karer (drenger).

At Finnmark ikke var blitt befolket i mengde før, skyldtes at man nå først var begynt å komme seg etter Svartedauen, og at første halvdel av 1400 – tallet var en urolig tid med gjensidige overfall mellom nordmenn og russere. Russerne brente og plyndret nedover norskekysten, og en norsk ekspedisjon var helt inne i Kvitsjøen hvor de brente ned 3 kirker og slo i hjel masse folk.

Når vi gir oss til å lete etter årsaken til denne økonomiske fremgangen, så finner vi den i selve geografien: På den ene siden: Ressursene i Barentshavet og Ishavet. Tett inntil: Kystbefolkningen som fritt kan høste av ressursene. Og langt borte, over havet: markedet. Hele Europa, og etter hvert også Amerika.

Ufattelig rike ressurser. Et uendelig stort marked

Mellom de to en befolkning av dyktige sjøfolk og kjøpmenn. Frihet og muligheter lokket til seg gode folk.

Vår gyldne vei til velstand var åpen. Sjøtransport var på denne tiden den hurtigste og billigste måte å frakte varer på. Bare sjørøvere truet den. Men mot sjørøvere kan man seile i konvoi.

Når veien fra ressursene, via kystfolket fram til markedet er åpen, slik som på 1500-tallet, da er det stor og barbarisk velstand i Finnmark, til tross for kriger og svingninger i naturen og konjunktorene. Det har aldri vært så svart hav at det ikke har kommet fisk igjen, og verdens folkeslag blir alltid krigstrøtte etter en tid, og slutter å slå hverandre i hjel, og da vil de på ny kjøpe fisk av oss.

Det er et annet fenomen, en stor fare som alltid truer oss, og som har avfolket Finnmarkskysten fullstendig en gang, og som er i full sving med å gjøre det i dag også, og det fenomenet er Norsk fiskeripolitikk. Den skyldes for en stor del klimaet. (Landet er jo egentlig ubeboelig.) Men også det faktum at landet vårt er det mest sentralstyrte i Europa.

Fra gammelt av var det bestemmelser om at bare borgere av Bergen og Trondheim hadde rett til å seile på «Nordlandene», og de fleste av kjøpmennene her oppe stammet opprinnelig fra Bergen, og de regnet seg som bergensborgere. Men det var ingen bestemmelser om at folk fra Nord-Norge ikke skulle få seile til utlandet. Det

står i Gulatings- eller Frostatingsloven at kongen ikke kan nekte noen å seile til utlandet i fredstid.

De andre bergenserne hadde lite lyst til å flytte oppover hit til mørketid, kuling og snefokk; like lite som andre folk. Men de ville ha kloa i fiskehandelen, for den ga store inntekter. Deres argeste konkurrenter, Hanseatene, ville heller ikke at fisken skulle eksporteres direkte til utlandet, og gjorde felles sak med dem. Hanseatene og Bergenserne reiste til København og klaget sin store nød til Kongen. Etter flere års jammer ga kongen etter. Han var helt avhengig av lån og subsidier fra Hanseatene for å føre krig og politikk. Det var slik de hadde fått fotfeste i Bergen. Så kom følgende dekret fra Frederik II, far til Kristian Kvart:

« Som Borgere i Bergen dennem beklagede, at fremmede Skibe som ikke høre under Hans Kongelige Majestæt begynde at seile Norden om Bergen, og somme så vidt som til Finnmarken, og siden derfra til Helgeland, og derfor mene, at hvis denne Seilads skulle blive ved Magt, da var de og deres Bye ganske fordervede og formaaede verken at gjøre hans Kongl. Majestæts eller Rigets Tyng (skatt); saa skal herefter ingen udenlandske Skibe seile Norden om Bergen, ei heller nogle seile af Nordland eller Finnmarken med deres Fiskevare til Holland eller andensteds, førend de have været til Bergen med samme nordlandske Vare, efter den Afskeed, som derudi gik udi Odense imellem Kongl. Majestæt, de tyske Stæder og Borgerne Aar 1560. Fredriksborg den 11. te April 1562.» (De tyske Stæder var Hanseatene)

(Fisk blir gjort til en spesiell vare, som bare spesielle folk får lov til å eksportere.)

Som alltid, når kapitalen søker til statsmakten, da har staten en eneste oppgave: å forandre loven slik det passer kapitalen. Legg merke til setningen: « ei heller nogle seile af Nordland eller Finnmarken med deres fiskevare til Holland eller andensteds, førend de have været til Bergen med samme nordlandske Vare... » Dette er nytt: Forbud mot å seile til utlandet i fredstid. Det var bare i krigstid at Kongen kunne lyse « farbann » til fienden.

Målet med denne politikken er å hjelpe fremmed kapital til å kile seg inn mellom kystfolket og markedet for å overta eksporten. Midlet er restriksjoner i lovs form på kystfolkets handel. Men denne loven innfører bare en tilbudsplikt. Man måtte tilby fisken til salg i Bergen før man seilte til utlandet.

Finnmarkingene hadde egne jekter. Kjøpmennene hadde egne skip, eller de kunne kjøpe seg frakt hos andre, og de fortsatte delvis å seile på utlandet via Bergen, eller de solgte fisken i Bergen til Hanseatene til brukbare priser. Mange regnet seg jo også som Bergensborgere.

Da ble det bestemt av magistraten at alle borgere av Bergen hvert år måtte fremstille seg for magistraten i Bergen på St. Thomas' dag, den 21. desember, for å få bekreftet sitt borgerskap. Det vil si at magistraten fratok de utflyttede bergensborgerne borgerskapet. Med datidens kommunikasjoner var det i praksis umulig å komme til Bergen fra Finnmark i desember måned.

Etter mye gnål fikk bergenserne også utferdiget et nytt dekret fra kong Frederik II, i 1572:

« Ingen Borger af Nordfar eller Finnmarksfar skal handle med en andens Skyldmænd uden at have Seddel fra deres udredere som de seneste tog hos og fra ham er forlovet. Saafremt Nogen herimot gjør, da skal den, som udborget haver, miste sit Gods og i lige Maaede bøde Otte Ørtugir og tretten Mark.»

Dette dekretet ser ut som en restriksjon på kjøpmennene. I virkeligheten gjør det all handel mellom folk ulovlig. Hver mann blir bundet til sin kreditor og kan ikke handle

med andre. Han blir «gjeldbunden». Bergenserne kunne nå sørge for at fiskerne alltid var skyldige etter oppgjør, og enkelte steder fikk folk en eventyrlig kreditt.

Dette førte til at folk ikke kunne handle med hverandre, og de som hadde jekter kunne ikke lenger føre til Bergen annet enn egen fangst, og der måtte de sverge på at de ikke hadde varer med for andre. Følgen var at jektene ble stående på land og råtne. Slik klarte man å hindre Hanseatene i å få kontakt med nordfarerne. I «Nordlands Trompet» blir dette skildret av Petter Dass:

Men Ranen, som Wessen er Folke-rig nok,
Tre hundred' Jord-sidder, og end vel en Flok,
For nogen Tid var de berge;
Fem sellende Jægter de havde på Gang
Da vanked i Ranen båd' Langopil og Sang,
Og ingen der hørtas at sørge.
Imedens at Jægterne holdtes i Brug,
Da fattedes Boden ei Meel eller Rug,
Der vaket en herlig Tilføring;
Almuens Credit stod i Bergen ved lav,
Nu tager den Næring alt dagligen af,
Sellatzen med ald sin Behøring.
Mens bønderne sellet og Jægterne foer,
Da stod og i Nordlandet i deiligste Floer,
Men anderlees lyder nu Piben;
Thi verden sin Pæls har nu snoed omkring,
De strippende jager saa konstrig i ring,
At Bonden er kommen i Kuiben.
En Bonde hos anden Udredning før tog,
Nu staar de til sammen i Kræmmerens Bog,
Til begge sin' Øren gjeldbunden; --«Bunden» til sin kreditor og har
Hvad Laatter der aufies, bortsnappes i Skyld. ikke lov til å handle

med noen
andre»

Nordfaren er siug udaf Fattigdoms Byld,
Nu haver man Sejeren vunden.
Naar nu deres Præst eller Øvrigheds Mand.
Aarsages at rejse til Land eller Vand,
Faa Embeds Forretning at være,
Da findes blant hundrede neppelig fem,
Som mægter at bære på Bordet her frem
Saa meget hans Gæst kan fortære.»

Selv fjellsamene ble ruinert. I «Nordlands Trompet» står det:

«Hos dem som hos andre, er Handelen alt
Fordervet, forkarvet og lider Gevalt,
Udarmet er vorden de fleeste.»

Det var like viktig å ha hånd om handelen med mel som med fisk, og til å begynne med fant folk utveier til å skaffe seg mat. Særlig var det fristende for hollandske Arkhangelsk- farere å smette innom på Finnmarkskysten. Innerst i Laksefjorden var det et hemmelig tyv- marked hvor man gjorde avtaler med hollenderne, og folk helt fra Karasjok og Finland kom dit og handlet til langt ut på 1700- tallet. Men for de

flESTE ble det ofte sult og nød. Bergenserne betalte det de sjøl syntes for fisken, og skrudde opp prisen for mel, klær og utstyr til fisket.

Det ble nå minst 5 våger fisk for en tønne mel. En våg for 120 lineangler. Men det hendte at de krevde 11 våger tørrfisk for en tønne mel.

Vår gyldne vei til velstand var stengt av restriksjoner i lovs form.

Folketallet gikk katastrofalt tilbake, og sank til under det halve. Fiskeflåten ble redusert til under 10% av det den hadde vært. Mange av de dyktigste fiskerne rømte sørover. Og etter 90 år lå landet nesten øde. Ingøy, som før hadde 120 åtringer, hadde i år 1700 bare 7 båtlag igjen. Kjøllefjord hadde hatt 20 båtlag. I 1709 var det bare 2 igjen. Det samme gjaldt Sværholt, som hadde hatt 24 åtringer. Der var det bare 2 igjen, og kirken var til nedfalls. Lille-ekkerøy hadde tidligere vært bebodd av 56 familier, som var «fullgjæve», og med egne jekter seilte man til Bergen. År 1690 var folket så fattige at de knapt kunne skaffe seg en båt til fiske. – Makkaur, som før hadde hatt 3 storjekter, hadde i 1698 bare 6 fattige familier igjen, og de fraktet sin fangst til Vardø med småbåter.

"Joerde – Bog og Mandtal" over Øst – og Vest – Finnmark for 1694 gir innblikk i forholdene: I omtale av forskjellige steder er oftest uttrykk som...." Har bodd mange brave borgere, og meget folk, men er nu fast øde" "har bodd mange hel rike folk i forrige tider, men nu bare..." har vært herlig fiskevær, folkene der bodde har eiet jægter og seilt til Bergen, nu bor der ingen folk". "har vært kirke i forrige tider..."

Utover 1700-tallet ble det bare verre. I 1729 ble handelen på Finnmark overtatt av et firma i København. Den eneste restriksjonen de hadde var en bønn fra kongen om ikke å selge for mye brennevin, "da befolkningen har tendens til fylleri"

I 1738 er det bispevisitas i Omgang og Kjøllefjord. Biskop Hagerup skriver: "Tirsdag den 13. mai forrettede jeg prædiken og bøn i Omgang kirke...Kirken var nu satt i forsvarlig stand, men folkene som tilforn har været mange, var nu dels bortflyttet, dels af Hunger omkomne, så der nu ikke findes mer end syv fattige familier,

"6. søndag etter paaske, den 18. Mai, prædikedes i Kjøllefjord... Finnefolk fra Laxefjord var ikkun faa til stede, præsten forsikrede at deres fattigdom er aarsagen dertil. De fleste har ikke seet mel eller brød siden advent. Nogle ikke siden Mars. De mægter ikke at gaa, mindre at ro. De har ingen anden føde havt end fisk og vand. Ligsaa dan tilstand er og blant nordmændene i Kjøllefjord, hvoraf mange er døde, mange til sengs liggende, resten gaar sultne og sorte, saa det er stor ynk at være blant dem."

Folk sultet i hjel mens biskopen var i Kjøllefjord.

Senere ble Finnmark straffekoloni for å skaffe fiskere, og Kjøllefjord og Omgang var de første som ble befolket på denne måten. Her var også damer fra København som «neppe var hiddømte for sine dyders skyld».

Jo verre tilstanden ble, og bergensernes fortjeneste avtok, jo strengere restriksjoner ble lagt på befolkningen. Straffen for ulovlig handel var streng. Det heter i en forordning av 25 april 1702:

§ 18: «Indbyggeme der udi landet skulle være forpliktete, saalenge de hos compagniets betjente i dere handels district mot rede betaling kunne bekomme, hvis de fornøden have, ey med nogen anden, hvem det og være maa, enten paa landet eller ude i søen, havner, fjorde eller nogensteds, at handle, købe eller sælge, ey heller nogen fisk af deres haande til andre eller frømmede at sælge under straf, efter foregaaende dom, første gang at staa i halsjernet, anden gang til fjæren, og tredje gang i jern paa Bremerholm.»

(Denne bestemmelsen burde gjeninnføres og gjøres gjeldende for skipper og reder på moderne trålere for å innskjerpe leveringsplikten. Bremerholm var ankersmia til den danske marine i København.)

I 1757 kom forbud mot å ta barn ut av Finnmark.

Etter mer enn 200 år hvor målet med handelspolitikken var å hjelpe kjøpmenn i Bergen, og midlene alltid var i lovs form å legge restriksjoner på kystfolket i nord, måtte man prøve noe annet. Kongen overtok handelen og tapte grassat mye penger. – Da først, da det ikke var noe som helst igjen å plyndre i Finnmark, da ble handelen gitt «aldeles fri» fra 1. juni 1789, .. «da man havde befundet at den på Finnmarken octroierede handel (octroi = konsesjon) ikke havde medført den tilsigtede nytte, men ivertimod, foruten betydelige tab for handelen selv.», især vært til skade for indbyggerne.» - Tromsø, Hammerfest og Vardø ble kjøpsteder som kunne importere og eksportere varer fritt. (Byene fikk tollstasjoner). (I dag kan du kjøpe oppdretts- og trålkonsesjoner = statlig tillatelse, octroi)*

*Bergenserne betalte for octroi = konsesjon på handelen med Finnmark

Den 14. juli samme år stormet pariserne Bastillen, og revolusjons- og Napoleonskrigene varte i 25 år. På slutten var vi alliert med Napoleon, og etter at samme Napoleon hadde kapitulert i Paris i 1814, fortsatte Norge, som hans siste forbundsfelle, krigen i 4 måneder på egen hånd!

(Når man forteller dette til franskmenn, og føyer til at vi tok fargene i flagget vårt fra Trikoloren, og arrangerte dem «de notre manière», da er intet øye tørt!)

Reisende tidlig på 1800-tallet bemerket at det var påfallende hvor ofte man fant keiserens portrett på veggen hos folk i Finnmark.

På ny var veien fra Barentshavet og Ishavet via kystfolket til hele verdens marked uten hindring.

Da hadde Vardø 87 innbyggere og Hammerfest 63. På hele Finnmarkskysten bodde det 1800 mennesker. Så sent som i 1826 var det bare to prester i Finnmark, en i Øst- og en i Vestfinnmark. Innenfor en avstand av 30 kilometer fra Kjøllefjord var 4 kirker råtnet ned: Sværholt, Skjötningberg, Omgang og Hopseidet.

Etter store kriger kommer ofte økonomisk krise i 12 år. Historikerne kaller fenomenet for «post-war depression». Opphevelsen av restriksjonene fikk derfor ikke full effekt før etter 1826. Men da skjedde det ting!

Som eksempel kan vi ta utviklingen i byen Hammerfest, som hadde 63 innbyggere da Napoleon ble sendt til St. Helena:

I 1825 hadde byen vokst til 63 bebodde hus med 341 innbyggere.

I 1834 har byen 390 innbyggere. Havnen besøkes årlig av 150 til 200 skip og viser at det foregår en stor handel. I løpet av 5 år, fra 1830 til 1834, utrunder Hammerfest 64 fartøyer med 645 manns besetning til ishavsfangst. Mer enn 12 skuter i året.

I 1839 innvier Hammerfest sitt første teater.

(1845 har byen 927 innbyggere. I årene 1851 – 55 sendte byen ut 68 fangstfartøyer på Ishavet. Fra 1866 utgikk fra Hammerfest i gjennomsnitt 22 ishavsskuter årlig, helt til år 1900. 2/3 av mannskapet var kvener, og språket om bord var finsk og etsalgs «rallarsvensk» med sterk finsk aksent. – Det man først og fremst fanget var hvalross. Av skinnen ble laget de beste drivreimer til Europas industri, som også trengte store mengder tran til smøreolje for dampmaskiner og annet maskineri.

Harpunér Berkanis sang.

Vi seglan Pitsberg, vi seglan, hoi,
Bort frå den glade flicka.
Vi komman bagers, vi komman, hoi
Og 'ave pæng nok i fikka.

Vi skjutan kobbe, vi skjutan, hoi.
Vi skjutan jækli for den fine flicka.
Vi seglan Norge, vi seglan, hoi
Og ikke nokka vi drikka.

Vi seglan Pitsberg, vi seglan hoi
Bort frå den falske flicka.
Vi drakk 'an prennevin, vi drakk 'an hoi
Og 'ave ikke ingenting i fikka.

Det er en festlig historie om borgerskapet i Hammerfest som reiste til Paris til Verdensutstillingen i 1889. Utstillingen var illuminert med elektriske lyspærer. Strømmen ble levert av Thomas Edisons første dynamo drevet av dampmaskin Da

utstillingen stengte, kjøpte de hele anlegget og hengte det opp i gatene i Hammerfest! Tyskerne stjal dynamoen under krigen.

I 1865 har Hammerfest 1574 innbyggere, år 1890, 2238. Samme år begynner arbeidet med byens kraftstasjon, og Hammerfest blir verdens første by som får strøm fra vannkraft. Den første by i Europa med elektrisk gatebelysning.

Etter hvert fikk alle større fiskevær i Finnmark fri handel og eksport- og importhandel, og en lignende utvikling som i Hammerfest fant sted litt senere i Vardø og Vadsø (som ble by i 1833), og det skyldtes at pomorhandelen ble legalisert, først til byene, senere overalt i Troms og Finnmark. På de meste var det 472 russeskuter som seilte ut fra Kvitesjøen hver vår for å ligge i fjordene og fiskeværene, hvor de byttet til seg fisk for rugmel, trelast og andre varer.

Fiskere helt fra Trøndelag strømmet nordover på vårfiske. Det hendte at mer enn 3000 fiskere og 600 båter stasjonerte i Vardø (mer enn hele byens befolkning), og 600 båter kunne være trukket på land når det var storm.

Loven om tilvirkernes utførselsrett av 1882 slo ettertrykkelig fast at «Enhver har rett til å eksportere varer som han sjøl tilvirker». Ikke bare var alle handlende eksportører. Markedet kom til folket. Alle kunne handle direkte med russerne, som betalte bedre for fisken enn de norske kjøpmennene.

En svensk journalist beskriver et sted et uforglemmelig syn: Nordfarflåten som vender hjem fra finnmarksfiske passerer Raftsundet. Båtene er tungt lastet med russemel, og mannskapene synger mens de ror. Fra flere av båtene høres også fioliner.... På ny høres «Langspil og Sang» i Ranen, og der «vanker en herlig tilføring», men denne gang fra Finnmark!

Vi kan prøve å forestille oss det kulturelle mangfoldet på markedsplassene: russere med lange skjegg og kaftaner, Helgelendinger med røde toppluer, kvæner, og samer i kofte. Et surrubabel av tungemål. Og det meldes ikke om konflikter av noe slag!

Handelsforbindelsene østover ble utbygd slik at omkring år 1900 gikk over 90 % av fisken fra Finnmark østover til Arkhangelsk. Handelsfolk i Finnmark sendte sønnene sine til opplæring hos sine forbindelser i Russland, og det var til og med norske som startet industri i Arkhangelsk. (T. Nissen bygde teglsteinfabrikk i Arkhangelsk. Den eksisterer ennå!)

Journalister fra Oslo som besøkte byene i Finnmark skrev om at her var «Amerikanske tilstander og amerikanske fortjenester». Når det var storfiske, hendte det at «fiskerne i Finnmark var skjodesløse med penger som gullgraverne i Alaska», skrev de.

Andre folk sørfra skrev nødrops i avisen, om og om igjen; det samme mantraet: «Al denne handel går jo det norske folk forbi!». Det var intellektuelle og handlende som ikke bodde her oppe. De var oppriktig bekymret for «Fædrelandet» og dets fremtid. Russehandelen var til rikets forderv og måtte stanses! (Stakkars fremmedkapitalen fikk ikke skumme fløten mer!).

År 1900 hadde Hammerfest og Vardø over 2500 innbyggere, og Vadsø 1800, og alle tre hadde sykehus. P 85 år, fra 1815 til år 1900, økte kystbefolkningen i Finnmark fra 1800 i 1815 til 25000 år 1900! Årsaken: Man hadde fjernet de spesielle restriksjonene i lovs form på kystfolkets handel. Den som ville konkurrere, måtte flytte til Finnmark. Frihet og muligheter trakk til seg gode folk. Den tekniske utviklingen i fiskeflåten hadde ikke begynt ennå. Det var kun seil og årer, slik som i 1520. Først i 1902 ble den første motoren montert i en norsk fiskebåt.

Dette varte til 1. Verdenskrig. Min gamle mor kunne ennå i år 2000 fortelle om den siste gangen kaptein Kotloff kom til Godvika i 1914. Det året måtte han reise tidlig, for mannskapet var innkalt til krigstjeneste. Hele livet hadde han seilt på Finnmark.

Han var gammel og kvit i håret, og han gråt da han tok farvel. Han skjønte at det var siste gangen han var i Norge. – Min bestefar sto og så etter russeskuta som seilte bort, og sa stilt for seg selv: «Nå kommer vi til å sulte».

Mellomkrigstiden med tapet av russehandelen, deflasjonspolitikken til Norges Bank og de harde 30-årene var en ufattelig katastrofe for Finnmark. Jeg skal ikke komme så mye inn på det, men den største katastrofen var at vi på ny begynte å få en fiskeripolitikk.

De handlende i Finnmark lå nede for telling. Revolusjonen i Russland ruinerte mange. Resten klarte Nikolai Rygg, Direktøren i Norges Bank, med å skrive den norske kronen opp med 300 prosent. Handelsstanden i Finnmark hadde ingen politisk motstandskraft, og i 1932 fikk vi Klippfiskloven «Norske Klippfiskeeksportører Forening», noen få firmaer, fikk monopol på klippfiskeeksport. Vi kan jo prøve å gjette hvor adressen var!

Samme år kom lov om utførsel av storsild og vårsild: Kongen kan bestemme at det skal være **forbudt** å utføre fersk storsild....osv, og at det samme gjelder saltet sild, med mindre man oppfyller visse betingelser...

Lov av 25 juni 1935 : § 1. «Kongen kan bestemme at det skal være **forbudt** å utføre hermetisk nedlagt brisling uten tillatelse fra en organisasjon av hermetikkfabrikanter...»

Senere kom lov om både tørrfisk, klippfisk og saltfisk i 1939: Ikke lov å eksportere fisk med mindre man kan forevise tillatelse fra et **kartell**.

I 1938 kommer Råfiskloven.

Den gir anledning til å fastsette prisene til fisker i forhold til prisene på verdensmarkedet. Samtidig kan ikke produsentene i Finnmark eksportere fritt selv. **For fiskerne er denne loven noe av det beste som kunne skje. For de produsentene som ikke har eksportrett, er den begynnelsen til slutten. Hvor er de finnmarkske fiskekjøperne blitt av? Klemmt mellom råfiskloven og eksportørenes monopol, gikk de til grunne før monopolet ble opphevet. (ca. år 1988.)**

Så kom krigen. Finnmark reiser seg fra asken, men kan ikke lenger eksportere fisk. I 1947 oppretter man fiskeridepartementet. Man har flertall på Stortinget og ingen hemninger: En forstkandidat blir fiskeriminister.

Så kommer lov og kongelig resolusjon av 2. juli 1948 (Kunng, 15 juli i Lovtid. 1 nr. 26)

«I medhold av midlertidig lov av 2 juli 1948 om regulering av produksjon, omsetning og utførsel av fisk og fiskevarer m.v. bestemmes:

I. Til regulering av utførselen av fisk (herunder sild og skalldyr) og produkter herav bestemmes

- a. Forhandlinger om og avslutning av salg til utlandet av de nedenfor nevnte fiskevarer skal finne sted, gjennom de utvalg som er nevnt i tilknytning til de enkelte varer: tørrfisk - Eksportutvalget for tørrfisk, **BERGEN**
klippfisk og saltfisk - Eksportutvalg for klippfisk og salt fisk, Kristiansund N., saltet og sukkersaltet rogn - Eksportutvalget for saltet rogn, **BERGEN**, saltet storsild og vårsild - Eksportutvalget for saltet storsild og vårsild, **BERGEN**, saltet fetsild - Eksportutvalget for fetsild, Trondheim, saltet småsild og skjæresild m.v., **BERGEN**,

saltet islandssild – Eksportutvalget for saltet islandssild, **BERGEN**,
 tran – Eksportutvalget for tran, **BERGEN**,
 fersk sild – Eksportutvalget for fersk sild, **BERGEN**,
 fersk fisk og skalldyr – Eksportutvalget for fersk fisk, Ålesund,
 frossen fisk og filet – Eksportutvalget for frossen fisk og filet, **BERGEN**,
 frossen sild – Eksportutvalget for frossen sild, Ålesund,
 fiskemel – Torskemelutvalget, **BERGEN**,
 sildemel – Sildemelutvalget, **BERGEN**,

Utvalgene opprettes av Fiskeridepartementet som utferdiger nærmere instruks for hvert utvalg.

- b. Utførsel av nedenfor nevnte fiskevarer er betinget av at vedkommende eksportør er medlem av nevnte eksportørorganisasjoner hvis vedtekter skal være godkjent av Fiskeridepartementet:

(Fisk blir gjort til en spesiell vare som bare spesiell folk kan eksportere. (Dette er en spesial-lov!). Her opprettes 7 karteller ved lov! 40 år etter at karteller ble forbudt ved lov i USA!)

tørrfisk – Norges tørrfiskeeksportørers Landsforening, **BERGEN**,
 klippfisk – De norske Klippfiskeeksportørers Landsforening, Ålesund,
 saltet og sukkersaltet rogn – Norges saltrogneksportørers landsforening, **BERGEN**,
 saltet storsild og vårsild – Saltsildeeksportørenes Landsforening, **BERGEN**,
 røkt saltsild – Saltsildeeksportørenes Landsforening, Røkesildgruppen, **BERGEN**,
 saltet fetsild, småsild, skjæresild, forfangstsild og nordjøsild – Norges Fetsildeeksportørers – og grossisters Landsforening Trondheim.
 Utførsel av medisintran er betinget av at vedkommende eksportør er godkjent av Fiskeridepartementet.

II. Fiskeridepartementet kan i samråd med vedkommende eksportutvalg i særlige tilfelle dispensere fra bestemmelser nevnt under I.

III. Fiskeridepartementet bemyndiger til å treffe nærmere bestemmelser om gjennomføring av den regulering som er nevnt under I og om leveringsplikt og kvotedeling av de under I nevnte varer.

IV. Denne resolusjon trer i kraft straks.

Kongelig resolusjon (Kunngj. 15 juli i Lovtid. 1 nr 26)

Med hjemmel i midlertidig lov av 2 juli 1948 om regulering av produksjon, omsetning og utførsel av fisk og fiskevarer m.v. bestemmes:

I. Det er inntil videre forbudt å selge eller på annen måte overdra tørrfisk av alle sorter til andre enn medlemmer av Norges Tørrfiskeeksportørers Landsforening. Forbudet omfatter også levering på allerede inngåtte avtaler.

II. for at det innenlandske behov for tørrfisk til menneskeføde skal bli rimelig dekket, bemyndiges Eksportutvalget for tørrfisk, **BERGEN**, til i særlige tilfelle å dispensere fra forbudet nevnt under I.

III. Fiskeridepartementet bemyndiges til å gi nærmere forskrifter om gjennomføring av bestemmelsene nevnt under I og II og til å treffe bestemmelse om opphevelse av forbudet.

IV. Overtredelse, medvirkning til overtredelse eller forsøk på overtredelse av denne bestemmelse er straffbar etter lovens § 4. Tørrfisk som det er rådet over eller søkt rådet over i strid med denne bestemmelse kan inndras ved dom uten omsyn til hvem eieren er og uten at straffesak behøver å være reist eller å kunne reises mot noen. Kan den ikke inndras, kan verdien helt eller delvis inndras hos den skyldige, eller hos den han har handlet på vegne av uten at straffesak behøver å være reist eller kunne reises mot noen.

V. Denne resolusjon trer i kraft straks.

Det er fristende å sammenligne hele denne lovteksten med en setning i kong Frederik IIs dekret av 11 april 1562: «... **ei heller nogle seile af Nordland eller Finnmarken med deres Fiskevarer til holland eller Andensteds, førend de have været til Bergen med samme Nordlandske Vare ...**» Frederik II klarer faktisk å uttrykke med en setning det man bruker to sider på i Norges Lover.

Vår gyldne vei til velstand var på ny **stengt** med restriksjoner i lovs form.

Skal vi tippe på at regjeringens konsulenter da de skulle utforme loven av 1948 kom fra Bergen eller der omkring slik som i 1562? – De som styrer er jo bestandig så glad i millionærer, nå og til alle tider. –

Eksportørforeningene var lovbeskyttet. De bestemte sjøl hvem som skulle få bli medlemmer. Vedkommende måtte ha jobbet 5 år i eksportfirma og bevise at han hadde landanlegg store nok, og kapital nok, for å komme i betraktning.

Til å begynne med var det, så vidt jeg husker, bare 27 firmaer som fikk eksportrett, senere ble det noen og femti. Men det var over tusen fisketilvirkere i landet!

Denne ordningen varte til slutten av 80-tallet. Så sent som i regjeringens langtidsplan år 1977, ble det foreslått at kun ett, høyst to firmaer skulle få eksportere fisk!

Det ble regjeringsskifte og i 1983 kom det en uttalelse fra Fiskeridepartementet, gjengitt i bladet «Fiskeprodusentet» av 24 juli samme år; det første lille pip fra fiskeriminister Thor Listau om at monopolhandel kanskje ikke alltid var de lureste man kunne holde på med: «... Generelt kan man trolig trekke den erfaring at interne norske reguleringer av eksporten neppe har noen vesentlig innflytelse på markedsforholdene ute i verden. Prisene på fiskeprodukter dannes i det lange løp som et resultat av de samlede forsyninger av fisk på verdensbasis og av den

samlede etterspørsel av fiskeprodukter. (Du verden!) Denne etterspørsel er igjen påvirket av forholdet til konkurrerende matvarer...

Etter departementets oppfatning må det kunne hevdes at ulike former for eksportreguleringer i det lange løp bare i begrenset grad kan bidra til å sikre et stabilt og høyt utbytte av norsk fiskevareeksport.

På visse områder kan tyvert imot enkelte former for reguleringer være til direkte hinder for en gunstig utvikling av eksporten...»

Sammenlign med forordningen fra danskekongen da han opphevet monopolhandelen:

«...da man havde befundet, at den på Finnmarken oktroierende handel ikke havde medført den tilsigtede nytte, men tyvertimod, foruden betydelig tab for handelen selv, især været til skade for indbyggerne.» (kong Christian 7 år 1789).

Tenk om man i departementet hadde forstått like mye som danskekongen og tilføyd: «... og især til skade for indbyggerne».

I 1983 hadde man regulert så mye at ingen klarte å selge tørrfisk mer. Statens måtte kjøpe opp all tørrfisk fra produsenter og sjøltilvirkere. Så fikk 10 eksportører overta fisken til lavere pris, og da fikk de det til!

Finnmark hadde økning i folketallet fram til folketellingen i 1567. Dekretet av 1562 legger restriksjoner på kystfolket, og straks etter begynner tilbakegangen som varer til 1815. Napoleonskrigene forlenget trenden. Etter 1815 er det fred og ingen restriksjoner. Finnmark får en økning i velstand og folketall som ingen andre steder i landet kan vise maken til. År 1815 er Finnmarks befolkning 0,7 % av landets befolkning. År 1900 er den 1,4 %. Finnmarks befolkning har vokst dobbelt så fort som landsgjennomsnittet!

Hvis vi betrakter kysten for seg så økte folketallet fra 1800 mennesker i år 1815 til 25 000 i år 1900 (32 000 i hele fylket). Folk flytter ikke til armod! Det var fremgang i folketallet helt til i 1950. Da var det 85 000 mennesker her. Nå er det 74 000.

Tilbakegangen begynner samtidig med at det blir innført monopolhandel med fisk. (Fiskeeksportloven av 2. juli 1948).

Bergensmonopolet ble gjeninnført i 1948 i en slags desentralisert form. Og varte i 40 år! Fremmedkapitalen kunne på ny kile seg inn mellom kystfolket og markedet. De aller fleste fiskekjøperne i Finnmark hadde ikke eksportrett, og de er alle borte. De som eksisterer som firmaer i alle fall, er de som hadde eksportrett. Denne retten var spesialisert. Bare tørrfisk, eller bare filet, bare saltfisk.

Forholdene var slik at det ikke kunne akkumuleres kapital i Finnmark. Dette gikk også ut over fiskerne. Det var ofte vanskelig å få levert fisk. Ikke kjøpte man hysa, eller så kunne man ikke kjøpe sei eller steinbit. Det hendte også at man ikke kunne kjøpe torsk. Man måtte alltid sikre seg levering hos fiskekjøper før man gikk på sjøen.

De fiskebrukene som er i sving i dag, er stort sett filialer til store firmaer på Vestlandet som hadde eksportrett og klarte å slå til seg både fiskebrukene og havfiskeflåten ved hjelp av overdådig mye statsstøtte, etter at reguleringer hadde utarmet de som drev her før. (De styrende er jo så glad i millionærer!) Da monoopolet ble opphevet (pga EØS), og fremmedkapitalen ikke lenger kunne kile seg inn mellom oss og markedet, da satte man i gang med å regulere fisket.

Fra departementet kom et veldig brøl om at «Fangstkapasiteten i fiskeflåten må tilpasses ressursgrunnlaget!». Så innføre man båtkvoter. Stor båt fikk fiske mye, mens liten båt fikk nesten ingen ting – Hvorfor det?

Alle vet jo at sjarker aldri har vært noen fare for ressursene. Hvorfor legges det da så strenge **restriksjoner** på sjarkene? Hvorfor blir vi som bor i Finnmark pålagt strengere reguleringer enn det som er nødvendig for å bevare ressursene? – Er ikke det **målet** med reguleringen å bevare ressursene? Nei det er ikke det. Hvem har vært konsulenter for de som styrer da de innførte båtkvoter for sjarker? Selvfølgelig de som har store båter og mye penger og kreditt. De samme som hadde bygd seg opp på monopolhandel. (Fiskerikapitalen på Vestlandet er vertikalt integrert, og de styrende er jo så glad i millionærer).

Nei, **Målet** med norsk fiskeripolitikk er **alltid** å hjelpe fremmed kapital til å høste rikdom av Nord-Norge. **Midlet** er **alltid** det samme: **Restriksjoner** i lovs form på kystfolket. Uten restriksjoner kan ingen konkurrere med oss, for vi bor så nær opp til så rike ressurser. Og nå har myndighetene fullført det største ranet i Norges historie.

Vår gyldne vei til velstand er på ny stengt. **Restriksjoner** i lovs form hindrer oss i å nå fram til **ressursene**.

De har ranet allmenningsretten fra folket. De snakker høyt om at de nå har «Lukket allmenningen», i alle fall vedgår de da at det var en allmenning en gang. Havfiskeflåten har nå større fangstkapasitet enn da man startet reguleringene. Bekymringen for ressursene var på skudd for å komme med **restriksjoner** i lovs form for å overføre ressursene til fremmede. Og nå har de lukket allmenningen. I havet er det nemlig rikdom, og det er altfor bra for folket.

Folket må ikke få tak i rikdommen, den skal millionærene ha. Vi er pålagt **restriksjoner**, og kan ikke dra fordel av nærheten til rikdommen i havet, slik at fremmed kapital, kvotebaroner, nå kan kile seg inn mellom oss og ressursene. Det er **målet** med fiskeripolitikken.

I gamle dager var man avhengig av at det bodde folk her for å kunne utnytte ressursene. Nå har man teknisk utsyr for å hente fisken med ekspedisjoner. (Finnmarkstrålerne eies ikke av finnmarkinger, de drives ikke av finnmarkinger og de leverer slett ikke i Finnmark). Vi som bor her er blitt helt overflødige både som fiskere og arbeidere.

Krabbefisket og oppdrett blir nye ressurser der hvor vi bor, en kolossal rikdom rett utenfor båtstøa vår. Den skal også millionærene ha. Prøv å kjøpe deg en

oppdrettskonsesjon! (på 1700-tallet het det «octroi»). Uten at staten krever høy pris for tillatelsen, konsesjonen, og hevder retten til å bestemme hvem som skal få lov til å drive oppdrett, kunne folk som bor her få kreditt i bankene og starte opp. Men det må ikke skje!

Midlet er restriksjoner, det kreves konsesjon, octroi, slik at befolkningen ikke kan komme til for å utnytte ressursene. Målet er å hjelpe kapital utenfra til å få tak i naturrikdommene her.

Krabben kan hentes med fabrikkskip, og det blir kanskje det som blir løsningen til slutt, men oppdrettsnæringen trenger arbeidsfolk. Der er vi ikke helt overflødige, ennå - - Løsningen finnes kanskje i billige langpendlere fra Europa. Eller kanskje vi kan bli enslags helotbefolkning i tjeneste hos de som fikk kloa i ressursene i allmenningen, folkets felles eiendom.

«Nu haver man Sejeren vunden»

Litteratur:	Helland, Amund:	«Finnmarkens Amt» bd I, II og III
	Ytreberg N. A:	«Handelssteder i Finnmark»
	Nilsen, Halkild:	«Bergensernes handel på Finnmark i gammel
tid»		

Norges lover

Petter Dass	«Nordlands Trompet»
-------------	---------------------

Tidsskrifter:	«Fiskeprodusenten»
	«Norsk fiskerinæring»

Etterord etter prologen:

Markedskraften

Når vi leser denne prologen, blir vi grepet av en nesten fysisk smerte ved erkjennelsen av hvorledes statsmakten kan ødelegge for folket, når den fører en politikk som først og fremst skal tjene fyrstens og statsmaktens interesser, og at dette skjer ved at statsmakten lar seg dominere av nasjonens sterkeste medlemmer. Og at det kan foregå over så lang tid! Det som skjedde fra 1572 til 1789 er bare forferdelig trist.

En blekere variant hadde vi etter 1948, med statsmaktens fatale overvurdering av sin egen evne til å gjøre det bedre enn markedet. Denne gangen var det ikke krig som skulle finansieres, men vi hadde jo enkelte prestisjeprojekter. Tenk bare på Jernverket, som slukte flere av *datidens* milliarder, før det ble nedlagt. Men det vesentlige var ideen om sentral planlegging og styring.

Vi er på vei bort fra dette. Allikevel, slike forslag som vil bli fremsatt i dette skriftet, blir sikkert møtt med anklager om at her skal fiskerne bli et offer for markedsliberalister og markedskrefter. Deres velferd er truet.

Markedskrefter, det er et ord som virker umiddelbart mørkt og skummelt. Det egner seg godt i agitasjonen. Ja, innblanding av "krefter" i et marked er et uheldig fenomen. De er som oftest der for å ødelegge det som er det vesentligste, nemlig *markedskraften*. Der hvor den får slippe til, er den kolossalt overlegen i forhold til byråkratisk og politisk styrte produksjons- og omsetningsprosesser. Det var *markedskraften* som løftet Nord-Norge opp til velstand inntil 1572, og som etter at den ble befridd for politiske og laugsmessige bånd, gjorde det igjen på 1800-tallet.

Det gjelder alltid å arbeide for at markedskraften får virke slik som den skal virke.

Egne opplevelser på 1960 tallet med konsesjon-påbud og monopoler i Mehamn og selvfølgelig andre steder i Nord-Norge.

Av Svein-O.Lillevik

Da jeg leste artikkelen «Fattig på verdens beste fiskeplass» av min tidligere fiskerkompis Geir Liland, var det lettere å skjønne det jeg har opplevd av egen erfaring siden 1960-tallet. Den røde tråd gjennom det som skjedde for flere hundre år siden helt fram til i dag, er at finnmarkingene alltid ble taperen i kampen om fisken. Den store fortjenesten er det alltid andre som har høstet.

Liland beskriver det hele så godt at jeg mener mange flere må få tilgang til hans historiske tilbakeblikk. Derfor har jeg tatt initiativ til å få gitt ut artikkelen som et hefte av enkleste sort. I dette forordet har jeg tatt med noe av egen viten. Jeg har vokst opp på et fiskebruk. Gjennom det meste av livet har jeg fulgt utviklingen på hjemstedet Mehamn. Og jeg har ikke minst sett de mange begrensninger staten har kommet med for å sikre at andre enn finnmarkingene fikk høste mest av havets rikdom.

Lilands tittel på artikkelen; «Fattig på verdens beste fiskeplass», har dessverre hatt gyldighet langt inn i vår tid. Her skal jeg ta med noen eksempler for å underbygge min påstand, men først skal jeg vise til Frostatingsloven. Der var det en bestemmelse om at de som bodde i Håleg (Nord-Norge) skulle ha rett til fisken i havet. Den som flyttet fra Håleg, skulle miste denne retten. Som vi alle vet, har ikke loven vært fulgt. I stedet har vi kun vært en råvareleverandør.

Mitt hjemsted Mehamn hadde alle muligheter til å vokse seg stort med basis i fisken i havet. Men staten stakk mange kjepper i hjulene. For eksempel med de mange konsesjoner. På 1960-tallet var det konsesjonskrav for bygging av kjøle- og fryserom. Det samme med fryseskap for innfrysing av fiskeprodukter.

Fiskekjøper Gunnar Jensen, bedre kjent som «Mehamn-Jensen», slet lenge med å få de nødvendige konsesjoner selv om han hadde både nødvendig kompetanse, pågangsmot og tilgang på kapital. I utgangspunktet fikk han ikke konsesjon for fryseskap. Det fikk derimot Mehamn Fiskarlags Produksjonslag, en konsesjon de aldri klarte å utnytte. Men etter hvert fikk Gunnar Jensen med sitt Mehamn Isanlegg overta denne konsesjonen. Det førte til mange nye arbeidsplasser.

Gunnar Jensen startet også konsumpakking av fiskeprodukter som ble solgt til Sverige gjennom salgsorganisasjonen Nordic Group. Men det varte ikke lenge før staten stengte alle grenseoverganger til Sverige for slik handel. En stakket stund var den nyåpnede grenseovergangen ved Storlien tollstasjon i Trønderlag et unntak, men også denne ble stengt.

Bak sto sannsynligvis salgsorganisasjonen Frionor, som hadde de halvstatlige Finotro-anleggene i sin portefølje. Frionors sterke bånd til spesielt Ap, gjorde at de ble prioritert på bekostning av Nordic Group. Dette igjen rammet Mehamn Isanlegg, og følgelig hele vårt samfunn.

Da Nordic Group fikk et marked i USA for seiprodukter, forlangte staten etter kort tid en avgift på 50 øre pr kilo. Intensjonen var å bruke pengene for å stimulere eksport til Østblokk-landene, men resultatet ble at det ødela USA-markedet. 50 øre kiloet var en stor sum med den tids fiskepriser.

Frionors sterke posisjon kan kanskje forklares med at de hadde 500 ansatte i Oslo, betalt av ikke minst Finotro-anleggene. Med så mange ansatte i hovedstaden, nær regjering og storting, hadde de utvilsomt stor påvirkningskraft.

Den som er interessert i å vite mer om de begrensninger staten la på utvikling av kystsamfunnene i nord, bør lese det tidligere Nordlys-redaktør Ivan Kristoffersen har skrevet.

Mye av kritikken mot det som har skjedd og fortsatt skjer, er rettet mot storrederne. Men dette blir for enkelt. Rederstanden har riktignok kynisk utnyttet sin store påvirkningskraft, men de ansvarlige er skiftende regjeringer. Uavhengig av partifarge har de godkjent ranet av kystsamfunnene i nord.

På samme måte er det rimelig å kritisere stortingsrepresentantene siden krigen, også dem fra vår landsdel. Uansett partitilhørighet har de ikke maktet å forsvare kystsamfunnenes interesser. Det har ikke manglet på fine ord, men realiteten er at Stortinget i moderne tid har fulgt de samme spor som Liland forteller skjedde for flere hundre år siden. Det går en rød tråd fra kongen i København, som ga handelshusene i Bergen enerett på eksport, til dagens politiske makthavere – slik jeg ser det.

Et tankekors til slutt: I 1949 ble Norge innstevnet av England for den internasjonale domstol i Haag om fiskerigrensen. Dom falt i 1951, og Norge fikk medhold i kravet om hvordan grunnlinjen skulle trekkes.

Det hevdes at det utslagsgivende moment for Norges seier, var historisk betinget. I hundrevis av år har bruken av kysthavet til ferdsel, fiske og fangst vært et livsvilkår for kystbefolkningen, særlig for den nordnorske befolkning.

Dette vektla domstolen, men det synes å være glemt av våre makthavere i dag.

Rederiet Vollstad gjorde krav om evigvarende fiskekvote . Kravet ble behandlet i høyesterett den 23.10.2014.

3 av 7 høyesterett dommere gikk inn for eiendomsrett til fisken i havet til evig tid. Lignende krav er i emning.

Kan man reise et krav om evigvarende rett til fuglen under himmelen hvis man eier et kostbart våpen ?